

beroepsdienst opgegeven hadden en ook al voor de overgang naar die beroepsdienst genoteerd stonden. Zij werden eind februari schriftelijk opgeroepen zich aan te melden in een kazerne te Utrecht. Bijna allen gaven aan die oproep gehoor (enkelene doken onder), werden vastgehouden en in vee-wagons naar Stanislau afgevoerd; die reis duurde zeven dagen. Aan een klein aantal was het gelukt op het eerste traject (Utrecht-Amersfoort) uit de wagons te springen – nadien hadden de Duitsers hun bewaking verscherpt.

★

Er zijn uit Stanislau negentien officieren ontsnapt (de eerder vermelde drie meegerekend), van wie er vijf in slaagden, buiten handen van de Duitsers te blijven. Onder die vijf bevonden zich drie marine-officieren; één van hen was schout-bij-nacht L. A. C. M. Doorman, in de meidagen van '40 chef van de afdeling materieel (marine) bij het departement van defensie (hij werd nog een tijd in Roemenië vastgehouden).¹ De twee landmacht-officieren bereikten beiden Hongarije; zij werden er door de Russen bevrijd maar van hen is één, G. H. M. van der Waals, tweede luitenant van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger, die vóór zijn bevrijding in Hongarije contacten met de Britse *Military Intelligence* gehad had, naar de Sowjet-Unie gevoerd en daar spoorloos verdwenen.

Het zou ons te ver voeren, te beschrijven hoe elk van die negentien officieren buiten het kamp te Stanislau gekomen is – wèl willen wij er op wijzen dat geleidelijk een omvangrijke en goed-geleide organisatie aan die ontsnappingen ten grondslag lag. Er bestonden in Stanislau al ontsnappings-kongsi's toen daar in juni '43 de Colditz-groep arriveerde die haar eigen organisatie meebracht. De Colditz-groep, d.w.z. kapitein van den Heuvel en de zijnen, eisten de leiding op – de Stanislau-kongsi's weigerden zich te onderwerpen. Door beide groepen werd toen (maar het duurde vele maanden voor het zo ver was) een gemeenschappelijke leiding aanvaard: ze bestond, onder supervisie van de kapiteins van den Heuvel (Colditz-groep)

¹ De beide andere marine-officieren waren de luitenants-ter-zee F. E. Kruijnk en C. L. J. F. Douw van der Krap. Zij kregen steun van de Poolse illegaliteit en trokken in de loop van '44 westwaarts; Kruijnk, aldus van Amstel, 'kwam juist op tijd om met de Geallieerde tanks Parijs binnen te trekken', Douw van der Krap 'kwam uiteindelijk in Nederland terecht en belandde daar prompt midden in de slag van Arnhem.' (G. van Amstel: *De zak met vlooien*, p. 177).